

Yleiskirje 9/2024, 23.9.2024, Katriina Martikainen

Asianumero
455/00.00.00/2024

Kuntien vaaliviranomaisten tehtävät kunta- ja aluevaaleissa, vaalirahoitus ja vaalien ulkomainonta

Kunta- ja aluevaalit 13.4.2025

Vaalilain (714/1998) 143 a §:n ja 144 §:n mukaisesti sunnuntaina 13.4.2025 toimitetaan samanaikaisesti kuntavaalit ja aluevaalit (jäljempänä kunta- ja aluevaalit). Kuntavaalien järjestämisessä sovelletaan vaalilakia ja kuntalain (410/2015) kuntavaaleja koskevia säännöksiä. Vaaleista säädetään lisäksi Suomen perustuslaissa (731/1999) Hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) mukaan aluevaalien toimittamisesta säädetään vaalilaissa.

Tässä yleiskirjeessä selostetaan kuntien vaaliviranomaisille kunta- ja aluevaaleissa kuuluvia tehtäviä, kuntien vaaliviranomaisten valintaa ja heidän esteellisyttään vaalitoimielimissä, kuntavaalien ehdokasasettelua, ennakköäänestysjärjestelyjä, vaalirahoitusta sekä ohjeistetaan kuntavaalien ulkomainontaa. Vaalikelpoisuutta kunnan valtuustoon, kunnan muihin toimielimiin ja kuntayhtymän toimielimiin tullaan käsittelemään erillisissä yleiskirjeissä.

Vaalit toimitetaan järjestämällä ennakköäänestys, kirjeäänestys ja vaalipäivän äänestys.

Ennakköäänestyksen ja vaalipäivän äänestyksen järjestämisestä kotimaassa molemmissa vaaleissa vastaa kunta. Ennakköäänestyksen järjestämisestä ulkomailla vastaa ulkoministeriö. Kirjeäänestyksen järjestämisestä vastaa oikeusministeriö.

Molemmilla vaaleilla on **samat aikataulut**. Ehdokashakemukset tulee toimittaa vaaliviranomaiselle (kuntavaalien ehdokashakemukset kunnan keskusvaalilautakunnalle ja aluevaalien ehdokashakemukset aluevaalilautakunnalle) viimeistään tiistaina 4.3.2025. Ehdokasasettelu vahvistetaan torstaina 13.3.2025. Ennakköäänestys toimitetaan kotimaassa 2.-8.4.2025 ja ulkomailla 2.-5.4.2025. Varsinainen vaalipäivä molemmissa vaaleissa on sunnuntai 13.4.2025.

Yleisissä vaaleissa ylimpänä vaaliviranomaisena toimii **oikeusministeriö**, jolla on **yleisvastuu** vaalien toimittamisesta. Ministeriö koordinoi vaalien valmistelutyötä ja vastaa muiden viranomaisten ohjeistamisesta. Se myös ylläpitää ja kehittää vaalitietojärjestelmää (VAT). Oikeusministeriö antaa yleisissä vaaleissa vaalilain 10 §:n nojalla asianomaisille vaaliviranomaisille vaaliohjeet vaalien toimittamiseen. Vaaliohjeet täsmentävät laissa määrättyjä menettelytapoja vaaleissa.

Oikeusministeriön vaaliohjeet ja VAT-ohjeet julkaistaan myöhemmin oikeusministeriön vaalisivuilla osoitteessa www.vaalit.fi. Sivuille tulee myös yleistietoa vuoden 2025 kunta- ja aluevaaleista. Ministeriö tulee järjestämään myös vaalikoulutuksia ja -klinikoita.

Oikeusministeriön kirjeessä (16.9.2024, VN/17690/2024), joka on lähetetty kuntiin, esitetään eräitä näkökohtia siitä, mitä kaksien vaalien samanaikainen toteuttaminen käytännössä tarkoittaa lähinnä vaaliviranomaisten näkökulmasta. Kirjeessä viitataan muun ohella vaalilain 188 §:n 3 momenttiin, jonka mukaan hyvinvointialue korvaa kunnalle ne kustannukset, jotka aiheutuvat pelkästään aluevaaleista.

Valtiovarainministeriön, oikeusministeriön ja Kuntaliiton yhteisten keskustelujen seurauksena on laadittu kustannusten jakoa koskeva suositus, jonka mukaan hyvinvointialueen maksama korvaus olisi 1,4 euroa kutakin kunnan lainvoimaiseen äänioikeusrekisteriin merkittyä äänioikeutettua kohden. Lisäksi Helsingin kaupungilla olisi mahdollisuus laskuttaa kutakin hyvinvointialuetta summalla, joka on 0,10 euroa kutakin Helsingissä ennakkoon äänestänyttä hyvinvointialueen äänioikeutettua kohden. Kunta ja hyvinvointialue voivat myös sopia korvausmekanismista keskenään. Sopimus on suositeltavaa tehdä kirjallisesti.

Kuntaliiton vaalisivustolle <https://www.kuntavaalit.fi/> kokoamme syksyn 2024 aikana monipuolista tietoa kunnista ja samanaikaisesti järjestettävistä kunta- ja aluevaaleista. Sivustolla on osiot äänestäjälle, ehdokkaalle ja medialle. Lisäksi tuotamme valmiita kampanja-aineistoja kunnille. Kuntien toivotaan pitävän vaaleja esillä omissa kanavissaan: verkkosivuilla, sosiaalisessa mediassa ja painetussa materiaalissa.

Lisätietoja: Kuntaliiton neuvontapyyntölomake (Kuntaliitto.fi)

Sisällys:

[Kunta- ja aluevaalit 13.4.2025](#)

[Äänioikeus](#)

Äänestysalueet ja vaalipiirit

Kuntajaon muutokset ja kuntavaalien toimittaminen

Kuntien vaaliviranomaiset

Kunnan keskusvaalilautakunta

Vaalilautakunta ja vaalitoimikunta

Vaalitoimitsijat

Vaaliavustajat vaalipäivän äänestyspaikalla

Kunnan valtuutettujen lukumäärä

Kuntavaalien ehdokasasettelu

Ennakköäänestyspaikat ja vaalipäivän äänestyspaikat

Äänestyspaikkojen esteettömyys, vammaisten osallistumismahdollisuudet ja vaalisalaisuuden toteutuminen

Vaalirahoitus

Vaalien ulkomainonta

Ulkomainonta kunnan luvanvaraisilla alueilla

Kunnan vaalimainospaikkojen maksullisuus

Tienvarsimainonta ja -ilmoittelu

Äänioikeus

Äänioikeudesta kuntavaaleissa säädetään perustuslaissa (14 §) ja kuntalaissa (20 §). Äänioikeudesta aluevaaleissa säädetään hyvinvointialueesta annetussa laissa (28 §).

Äänioikeus **kuntavaaleissa** on Suomen sekä muun EU-jäsenvaltion, Islannin ja Norjan kansalaisella, joka viimeistään vaalipäivänä eli 13.4.2025 täyttää 18 vuotta ja jonka kotikunta kyseinen kunta on 21.2.2025 väestötietojärjestelmässä olevien tietojen mukaan.

Aluevaaleissa äänioikeus on Suomen sekä muun EU-jäsenvaltion, Islannin ja Norjan kansalaisella, joka viimeistään vaalipäivänä eli 13.4.2025 täyttää 18 vuotta ja jonka kotikunta kuuluu kyseiseen hyvinvointialueeseen.

Äänioikeus **sekä kunta- että aluevaaleissa** on myös muulla edellä mainitut edellytykset täyttävällä ulkomaalaisella, jos hänellä 21.2.2025 on ollut kotikunta Suomessa kahden vuoden ajan eli kotikunta Suomessa 21.2.2023 lukien. Kuntalaissa ja hyvinvointialueloissa säädetään lisäksi samansisältöisesti EU:n tai Suomessa toimivan kansainvälisen järjestön palveluksessa olevan ja tällaisen henkilön perheenjäsenen äänioikeuden edellytyksistä.

Vaalikelpoisuus sen sijaan seuraa kotikuntalain mukaista kotikuntaa. Se, missä kunnassa henkilöllä on äänioikeus, määräytyy siis 21.2.2025 tilanteen mukaan. Näin ollen on mahdollista, ettei henkilöllä ole äänioikeutta kunnassa, jossa hän on ehdokkaana. Äänioikeustietojärjestelmä on molemmille vaaleille yhteinen ja kunkin äänioikeutetun kohdalle on merkitty kaksi äänioikeutta (pl. helsinkiläiset, joilla on vain kuntavaalien äänioikeus).

Jokaisesta äänioikeutetusta otetaan tiedot Digi- ja väestötietoviraston **äänioikeusrekisteriin**. Äänioikeusrekisterin tarkastus- ja nähtävilläpitotehtävät sekä ilmoituskorttien lähettäminen äänestäjille kuuluvat **Digi- ja väestötietovirastolle**.

Äänestysalueet ja vaalipiirit

Äänestysalue määrittää äänestäjän vaalipäivän äänestyspaikan. Molemmissa vaaleissa noudatetaan samaa **äänestysaluejakoa**, josta päättää harkintansa mukaan kunnan valtuusto (vaalilaki 8 §).

Äänestysalueena on kunta, jollei sitä ole tarpeen jakaa useampaan äänestysalueeseen. Jos päätös kuntajaon muuttamisesta on tehty äänestysalueista tehdyn päätöksen jälkeen, valtuuston tai, jos muutoksesta on päättänyt ministeriö, kunnanhallituksen on viipymättä tarkistettava äänestysaluejako.

Valtuuston on myös määrättävä, mihin äänestysalueeseen kuuluvat ne henkilöt, joita ei ole väestötietojärjestelmässä merkitty minkään kiinteistön kohdalle.

Valtuuston päätöksellä muutettu äänestysaluejako on voimassa 1.1.2025 alkaen toimitettavissa vaaleissa ja kansanäänestyksissä, jos valtuuston päätös on tehty ja siitä on ilmoitettu 30.8.2024 mennessä Digi- ja väestötietovirastolle (DVV). Jos äänestysalueet säilyvät ennallaan, asiasta ei tarvitse ilmoittaa. Lisätietoa aiheesta Digi- ja väestötietoviraston kunnanhallituksille osoittamasta kirjeestä [22.5.2024, DVV/V/01119/2024](#).

Oikeusministeriö on kirjeessään kunnanhallituksille ([16.9.2024, VN/17690/2024](#)) suositellut, ettei äänestysalueiden määrää tulisi ilman painavaa syytä ainakaan vähentää, ja todennut lisäksi, että äänioikeusrekisterin käyttö vaalipäivän äänestyksessä ei ole peruste vähentää äänestysalueiden määrää.

Kuntavaaleissa **vaalipiirinä** on kunta ja aluevaaleissa hyvinvointialue (vaalilaki 7 §). Kuntavaaleissa voi äänestää oman kunnan ehdokasta. Aluevaaleissa äänestäjä voi äänestää oman hyvinvointialueensa ehdokasta. Äänestäjän hyvinvointialue määräytyy kotikunnan mukaan. Hyvinvointialueita on 21. Helsingiläiset eivät äänestä aluevaaleissa, koska Helsingissä sosiaali- ja terveydenhuollosta sekä pelastustoimesta vastaa kaupunki. Aluevaaleja ei toimiteta myöskään Ahvenanmaan maakunnassa.

Äänestäjän on esitettävä selvitys henkilöllisyydestään.

Kuntajaon muutokset ja kuntavaalien toimittaminen

Jos kuntajaon muutos tulee voimaan vuoden 2026 alusta, kuntavaalit on [kuntarakennelain](#) (1698/2009) 23 §:n mukaan toimitettava muutoksen kohteena olevissa kunnissa **uutta kuntajakoa noudattaen**. Kuntien yhdistyessä uuden kunnan **yhdistymishallitus päättää äänestysaluejaosta sekä asettaa keskusvaalilautakunnan, vaalilautakunnat ja vaalitoimikunnat**.

Jos kunnan osa siirretään toiseen kuntaan, kunnan osan vastaanottavan kunnan valtuuston on valittava siirrettävältä alueelta kunnan keskusvaalilautakuntaan vaalilain mukaan kuuluvien jäsenten lisäksi yksi tai useampia jäseniä ja varajäseniä, jos siirrettävän alueen asukasluvun suhde kunnan asukaslukuun tätä edellyttää. Jos kunnassa muodostetaan kunnan osan siirtämisen johdosta uusi äänestysalue, joka käsittää kuntaan siirrettävää aluetta, kyseisen kunnan kunnanhallituksen on valittava äänestysalueen vaalilautakuntaan lisjäseniä edellä olevan suhdeluvun mukaisesti (kuntarakennelaki 23 §).

Yhdistyvien kuntien tulee yhdistymissopimuksessa sopia uuden kunnan valtuutettujen lukumäärästä siten kuin kuntalain 16 §:n 1 momentissa säädetään (kuntarakennelaki 25 §).

Kuntien vaaliviranomaiset

Kuntien vaaliviranomaisia ovat kuntien keskusvaalilautakunnat, vaalilautakunnat, vaalitoimikunnat, yleisen ennakköäänestyspaikan ja kotiaäänestyksen vaalitoimitsijat sekä vaaliavustajat vaalipäivän äänestyspaikalla.

Vaalilain 9 a §:n mukaan vaaliviranomaisen on tehtävässään toimittava puolueettomasti. Säännöksellä halutaan korostaa vaalitoimituksen rehellisyyden ja puolueettomuuden keskeistä merkitystä. Tätä yleissäännöstä vahventamaan on vaalilaissa säädetty eräitä rajoituksia siihen, kuka on **kelpoinen** toimimaan vaaliviranomaisena.

Vaalilain 14 §:n mukaan keskusvaalilautakunnan jäsenen ja varajäsenen **esteellisyydestä** säädetään hallintolain 27–30 §:ssä. Vaalilautakunnan ja vaalitoimikunnan jäseniin ja varajäseniin sekä vaalitoimitsijoihin sen sijaan ei hallintolain esteellisyyttä koskevia säännöksiä sovelleta (vaalilain 16 ja 17 §). Perusteluna on, että näiden vaaliviranomaisten tehtävät ja toiminta rinnastuvat tosiasialliseen hallintotoimintaan. Kaikkien vaaliviranomaisten toimintaa ohjaa kuitenkin vaalilain 9 a §:n yleissäännös, joka velvoittaa **puolueettomaan** toimintaan.

Kunnan keskusvaalilautakunnan, vaalilautakunnan ja vaalitoimikunnan jäsenen sekä vaalitoimitsijaan sovelletaan rikosoikeudellista **virkavastuuta** koskevia säännöksiä hänen toimiessaan vaalilaissa tarkoitettuna vaaliviranomaisena (vaalilaki 185 §). Kaikkia vaaliviranomaisia (myös vaaliavustajia) koskee rikoslain 14 luvun 4 §:n säännös vaalituloksen väärentämisestä (vaalilaki 186 §).

Kunnan keskusvaalilautakunta

Kunta- ja aluevaalien monista **käytännön järjestelyistä vastaa** kunnan keskusvaalilautakunta, jonka valtuusto asetti vuoden 2021 kuntavaalien jälkeen koko vaalikaudeksi (vaalilaki 13–14 §).

Kunnan keskusvaalilautakunnan jäsen tai varajäsen, joka keskusvaalilautakunnalle toimitetun ehdokashakemuksen mukaan on asetettu puolueen tai valitsijayhdistyksen ehdokkaaksi, ei voi osallistua keskusvaalilautakunnan työskentelyyn kyseisissä vaaleissa (vaalilaki 13.2 §). Säännös **koskee vain**

kuntavaaleja, koska vain niissä ehdokashakemus toimitetaan kunnan keskusvaalilautakunnalle. Kuntavaaleissa ehdokkaaksi asettuvan keskusvaalilautakunnan jäsenen ja varajäsenen on näin ollen syytä harkita eron pyytämistä, jolloin hänen tilalleen voidaan valita uusi jäsen tai varajäsen.

Aluevaaleissa kunnan keskusvaalilautakunnan tehtävät ovat vähäisempiä ja ehdokas voi siten osallistua kunnan keskusvaalilautakunnan työskentelyyn yhdistetyissä kunta- ja aluevaaleissa edellyttäen tietysti, ettei hän ole ehdokkaana myös kuntavaaleissa. On kuitenkin muistettava, että keskusvaalilautakunnan jäsenen ja varajäsenen sovelletaan hallintolain esteellisyysäännöksiä. Kunnan keskusvaalilautakunnalla on yhdistetyissä kunta- ja aluevaaleissa paljon sellaisia tehtäviä, joiden hoitamiseen aluevaaliehdokas selvästi ei voisi esteellisyysäännösten vuoksi osallistua.

Kunnan keskusvaalilautakunnan jäsenenä tai varajäsenenä ei voi olla henkilö, joka on puolueen tai valitsijayhdistyksen vaaliasiamies (vaalilaki 151 §). Tämä **koskee sekä kunta- että aluevaaleja**. Vaaliasiamieheksi valitun tulee pyytää eroa keskusvaalilautakunnan jäsenyydestä tai varajäsenyydestä.

Kunnan keskusvaalilautakunta ottaa itselleen sihteerin ja muun tarvittavan henkilöstön. Keskusvaalilautakunnan jäsenen tai sihteerin ei ole suositeltavaa toimia oman tehtävänsä ohessa minään muuna vaaliviranomaisena.

Kunnan keskusvaalilautakunta on päätösvaltainen viisijäsenenä. Kunnanhallitus saa tarvittaessa määrätä väliaikaisen varajäsenen, jos lautakunnan varajäsen on kuollut taikka estynyt tai esteellinen.

Kunnan keskusvaalilautakunta huolehtii muun muassa:

kuntavaalien ehdokasasettelutehtävistä (30–45 § ja 145–156 §)

aluevaalien ehdokasasettelutehtävistä huolehtii aluevaalilautakunta, jonka aluevaltuusto asetti vuoden 2022 aluevaalien jälkeen koko vaalikaudeksi (vaalilaki 30–45 §, 143 b-143 k §)

molempia vaaleja koskien kaikista äänestysjärjestelyistä kunnassa (tiedottaminen, vaalitoimitsijoiden rekrytointi ja kouluttaminen, vaalimateriaalin käsittely, vaalitietojärjestelmän käyttöönotto sekä vaalipäivän äänestyksen, ennakkoäänestyksen ja laitosäänestyksen muu valmistelu)

vaaliluetteloihin liittyvistä tehtävistä

molempien vaalien ennakkoäänestys- ja kirjeäänestysasiakirjojen tarkastamisesta

molempien vaalien ennakkoäännten laskennasta ja vaalipäivän äänten tarkastuslaskennasta

molempien vaalien äänimäärien vahvistamisesta laskentajärjestelmässä

aluevaalien äänimäärän ilmoittamisesta aluevaalilautakunnalle sekä

kuntavaalien tuloksen vahvistamisesta

aluevaalien tuloksen vahvistamisesta huolehtii aluevaalilautakunta (vaalilaki 143 l §).

Jos keskusvaalilautakunnan jäsenen ja varajäsenen tilalle joudutaan **valitsemaan uusi jäsen tai varajäsen**, valinnassa on huomioitava säännökset, jotka koskevat **vaalikelpoisuutta** kunnan luottamustoimeen, **suostumusta** toimeen sekä **poliittista tasapuolisuutta ja tasa-arvoa**.

Keskusvaalilautakunnan jäsenten ja varajäsenten on täytettävä yleiset vaalikelpoisuuden edellytykset (kuntalaki 71 §). Lautakunnan alainen kunnan palveluksessa oleva henkilö ei ole vaalikelpoinen keskusvaalilautakuntaan (kuntalaki 74.1 §). Sekä jäsenten että varajäsenten tulee mahdollisuuksien mukaan edustaa kunnassa edellisissä kuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita äänestäjäryhmiä. Vaalitoimielinten valinnassa on myös otettava huomioon **tasa-arvolain** vaatimukset erikseen jäsenten ja

varajäsenten kohdalla. Tasa-arvolain 4 a §:n 1 momentin mukaan sekä naisia että miehiä tulee olla kumpiakkin vähintään 40 %. Lisäksi luottamustoimeen voidaan valita vain henkilö, joka on ennen valintaa antanut siihen suostumuksensa (kuntalaki 70 §).

Vaalilain 14 §:n mukaan kunnan keskusvaalilautakunnan jäsenen ja varajäsenen **esteellisyydestä** säädetään hallintolain 27–30 §:ssä. Myös esimerkiksi keskusvaalilautakunnan jäsenenä oleva ehdokkaan puoliso on esteellinen osallistumaan ehdokasasettelusta päättämiseen puolisoaan koskevan listan osalta, ennakoänten laskentaan, tarkastuslaskentaan ja vaalien tuloksen vahvistamiseen.

Kunnan keskusvaalilautakuntaan ei sovelleta hallintosäännön määräyksiä kunnanhallituksen edustajan ja kunnanjohtajan tai pormestarin läsnäolo- ja puheoikeudesta kokouksissa. Keskusvaalilautakunta päättää muiden kuin sen kokouksiin tässä laissa tarkoitettujen tehtäviensä vuoksi osallistumaan oikeutettujen henkilöiden läsnäolo- ja puheoikeudesta. Kunnan keskusvaalilautakuntaan ei sovelleta myöskään hallintosäännön määräyksiä oikeudesta ottaa asia ylemmän toimielimen käsiteltäväksi.

Keskusvaalilautakunnan on ilmoitettava yhteystietonsa Digi- ja väestötietovirastolle sen määräämällä tavalla.

Vaalilautakunta ja vaalitoimikunta

Kunnanhallituksen on vaalilain 15 §:n mukaan hyvissä ajoin ennen vaaleja asetettava:

1. kutakin äänestysaluetta varten **vaalilautakunta**, johon kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja kolme muuta jäsentä sekä tarpeellinen määrä varajäseniä, joita on kuitenkin oltava vähintään kolme; sekä
2. laitoksessa toimitettavaa ennakoäänestystä varten yksi tai useampi **vaalitoimikunta**, joihin kuhunkin kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja yksi muu jäsen sekä tarpeellinen määrä varajäseniä, joita on kuitenkin oltava vähintään kolme.

Kuntavaaleihin asetetut vaalilautakunnat ja vaalitoimikunnat **toimivat samalla myös aluevaalien vaalilautakuntina ja vaalitoimikuntina**. Vaalilautakuntia ja vaalitoimikuntia ei siis aseteta erikseen kuntavaaleja ja erikseen aluevaaleja varten.

Vaalilautakunnan tehtävänä on vaalipäivän äänestämisen järjestäminen äänestysalueella, äänestysalueella annettujen äänestyslippujen alustava äänentarkastus ja niiden toimittaminen edelleen tarkastuslaskennan suorittavalle vaaliviranomaiselle. **Vaalitoimikunnan** ainoa tehtävä on järjestää ennakoäänestys vaalilain 9 §:ssä tarkoitetuissa laitoksissa ja toimittaa äänestyksessä kertyneet lähetekuoret kuntien keskusvaalilautakunnille.

Vaalilautakunta ja vaalitoimikunta ovat **päätösvaltaisia kolmijäsenisiä**.

Kummankaan vaalin ehdokas ei voi olla **vaalilautakunnan** jäsenenä eikä varajäsenenä.

Kummankaan vaalin ehdokas tai hänen puolisonsa, lapsensa, sisaruksensa tai vanhempansa ei voi olla **vaalitoimikunnan** jäsenenä eikä varajäsenenä. Puolisoilla tarkoitetaan aviopuolisoita sekä avioliitonomaisissa olosuhteissa ja rekisteröidyssä parisuhteessa eläviä henkilöitä. Jos vaalitoimikunnan jäsen ja ehdokas ovat samassa kunnassa, hyvinvointialueella tai vaalipiirissä, jäsen tulee ei-kelpoiseksi vaalitoimikuntaan (HE 16/2016 vp:ssä ei ole otettu tähän kantaa, ks. Tarasti-Jääskeläinen, Vaali- ja puoluelainsäädäntö, 2022, s. 163). Vaalitoimikunnan kelpoisuusrajoitukset ovat laajemmat kuin vaalilautakunnan, koska laitosten äänestyksen toimittamisen katsotaan edellyttävän vaaliviranomaisen korostettua puolueettomuutta.

Vaalikelpoisuus vaalilautakuntaan ja vaalitoimikuntaan määräytyy muutoin sen mukaan kuin kuntalaissa säädetään vaalikelpoisuudesta lautakuntaan ja toimikuntaan (71 ja 74 §). Sinänsä ei ole estettä valita samaa henkilöä vaalilautakuntaan ja vaalitoimikuntaan, kunhan henkilö on vaalikelpoinen molempiin toimielimiin.

Mainittakoon, ettei puolueen tai valitsijayhdistyksen vaaliasiamiehellä ole estettä toimia vaalilautakunnassa tai vaalitoimikunnassa.

Jäsenet ja varajäsenet on valittava vaalikelpoisista kunnan asukkaista siten, että kunnassa edellisissä kuntavaaleissa ehdokkaita asettaneet äänestäjäryhmät mahdollisuuksien mukaan tulevat edustetuiksi kussakin vaalilautakunnassa ja vaalitoimikunnassa. Jäsenyyttä ei siis ole sidottu puoluekisteriin merkittyihin puolueisiin, vaan kunnallisvaaleissa esiintyneisiin äänestäjäryhmiin, puolueiden lisäksi esimerkiksi yhteislistoihin. Jäsenten ja varajäsenten poliittista edustavuutta tarkastellaan erikseen.

Myös tasa-arvolain soveltamisessa tarkastelu tehdään siten, että sekä jäsenissä että varajäsenissä on oltava naisia ja miehiä kumpiakin vähintään 40 %. Kun vaalitoimikunnassa kuitenkin on vain kolme jäsentä, ei tasa-arvolaissa säädettyä 40 prosentin vähimmäiskiintiötä voida noudattaa kuin toiseen sukupuoleen nähden.

Vaalilautakunnan ja vaalitoimikunnan varajäsenet on asetettava siihen järjestykseen, jossa he tulevat jäsenten sijaan.

Vaalilautakunnan ja vaalitoimikunnan jäseniin ja varajäseniin ei sovelleta hallintolain esteellisyyttä koskevia säännöksiä (vaalilaki 16 §). Perusteluna on, että näiden vaaliviranomaisten tehtävät ja toiminta rinnastuvat tosiasialliseen hallintotoimintaan. Kaikkien vaaliviranomaisten toimintaa ohjaa kuitenkin vaalilain 9 a §:n yleissäännös, joka velvoittaa **puolueettomaan** toimintaan.

Kunnanhallituksen on ilmoitettava kunnan keskusvaalilautakunnalle vaalilautakuntien ja vaalitoimikuntien puheenjohtajien ja varapuheenjohtajien nimet ja yhteystiedot.

Vaalilautakuntaan ja vaalitoimikuntaan ei sovelleta hallintosäännön määräyksiä pöytäkirjan laatisemisesta, tarkastamisesta ja tiedoksi antamisesta, asian jatkokokoukseen siirtämisestä, kunnanhallituksen edustajan ja kunnanjohtajan tai pormestarin läsnäolosta ja puheoikeudesta kokouksissa, viranhaltijaesittelystä, menettelystä otettaessa asia ylemmän toimielimen käsiteltäväksi eikä kunnan taloudesta (vaalilaki 16 §).

Vaalitoimitsijat

Vaalitoimitsijat kotimaan yleiseen ennakkoäänestyspaikkaan ja kotiäänestykseen määrää kunnan keskusvaalilautakunta. Vaalitoimitsijoita ei aseteta erikseen kuntavaaleja ja erikseen aluevaaleja varten, vaan kaikki vaalitoimitsijat toimivat vaalitoimitsijoina **molemmissa vaaleissa**.

Vaalitoimitsijat huolehtivat ennakkoäänestyksestä yleisissä ennakkoäänestyspaikoissa sekä kotiäänestyksistä (vaalilaki 17 §). Yleisessä ennakkoäänestyspaikassa on oltava ainakin kaksi vaalitoimitsijaa. Muissa ennakkoäänestyspaikoissa vaalitoimitsijoita voi tarvittaessa olla kaksi tai useampia.

Vaalitoimitsijana ei voi olla alle 18-vuotias eikä vajaavaltaiseksi julistettu. Kummankaan vaalin ehdokas tai hänen puolisonsa, lapsensa, sisaruksensa tai vanhempansa eivät voi olla vaalitoimitsijana. Jos vaalitoimitsija ja ehdokas ovat samassa kunnassa, hyvinvointialueella tai vaalipiirissä, vaalitoimitsija tulee ei-kelpoiseksi toimimaan vaalitoimitsijana.

Vähintään kahden vaalitoimitsijan on oltava yhtä aikaa saapuvilla toimitettaessa ennakkoäänestystä yleisessä ennakkoäänestyspaikassa. Muissa ennakkoäänestyspaikoissa, joihin vaalitoimitsijoita on nimetty tai määrätty kaksi tai useampia, riittää että yksi vaalitoimitsija on saapuvilla ennakkoäänestystä toimitettaessa.

Yksi vaalitoimitsija huolehtii yksittäisen kotiäänestyksen toimittamisesta. Kotiäänestyksen vaalitoimitsijan on huolehdittava, että hänen lisäkseen kotiäänestyksessä on läsnä äänestäjän valitsema tai hyväksymä 18 vuotta täyttänyt henkilö, joka tässä tehtävässään ei toimi vaaliviranomaisen ominaisuudessa. Asianomaisissa vaaleissa ehdokkaana oleva henkilö ei voi toimia tässä tehtävässä.

Vaalitoimitsijaan ei sovelleta hallintolain esteellisyyttä koskevia säännöksiä (vaalilaki 17 §). Perusteluna on, että vaalitoimitsijan tehtävät ja toiminta rinnastuvat tosiasialliseen hallintotoimintaan. Kaikkien vaaliviranomaisten toimintaa ohjaa kuitenkin vaalilain 9 a §:n yleissäännös, joka velvoittaa **puolueettomaan** toimintaan.

Vaaliavustajat vaalipäivän äänestyspaikalla

Jokaisella äänestyspaikalla tulee olla saapuvilla vaalilautakunnan nimeämä vaaliavustaja. Avustajia voidaan nimetä useampiakin. Ehdokas tai hänen puolisonsa, lapsensa, sisaruksensa tai vanhempansa eivät voi olla vaaliavustajana, eivätkä äänestäjän valitsemana avustajana (vaalilaki 73 §). Avustavan henkilöstön tulee toimia tehtävissään tarkasti vaalilautakunnan osoitusten mukaisesti. Kaikkien vaaliviranomaisten toimintaa ohjaa vaalilain 9 a §:n yleissäännös, joka velvoittaa **puolueettomaan** toimintaan.

Kunnan valtuutettujen lukumäärä

Valtuutettuja valitaan kuntalain 16 §:ssä säädetty kunnan asukaslukuun sidottu vähimmäismäärä, jollei valtuusto päättä vähimmäismäärää suuremmasta valtuutettujen lukumäärästä. Asukasluku määräytyy vaalivuotta edeltävän vuoden marraskuun 30. päivän päättyessä väestötietojärjestelmässä olevien tietojen mukaan. Jos asiasta ei päätetä valtuustossa, valtuutettujen määräksi tulee automaattisesti kuntalain 16.1 §:ssä säädetty minimimäärä.

Jos valtuusto on vuonna 2021 päättänyt kuntalain 16 §:n mukaista vähimmäismäärää suuremmasta valtuutettujen lukumäärästä eikä valtuusto vuonna 2024 käsittele eikä tee päätöstä valtuutettujen lukumäärästä, kevään 2025 kuntavaaleissa noudatetaan valtuuston vuonna 2021 tekemää päätöstä. Tällöin valtuutettuja valitaan sama määrä kuin edellisissä kuntavaaleissa.

Valtuuston päätös laissa säädettyä vähimmäismäärää suuremmasta valtuutettujen lukumäärästä tai aiemman päätöksen muuttamisesta on ilmoitettava oikeusministeriölle viimeistään 31.12.2024.

Oikeusministeriölle tulee ilmoittaa valtuuston vuonna 2024 tekemä päätös valtuutettujen lukumäärästä kahdessa tilanteessa:

1. Jos päätös vähimmäismäärää suuremmasta valtuutettujen lukumäärästä tehdään nyt ensimmäisen kerran.
2. Jos valtuusto muuttaa vuonna 2021 tekemäänsä päätöstä valtuutettujen lukumäärästä.

Kuntavaalien ehdokasasettelu

Vaalilain 146 §:n mukaan kuntavaaleissa ehdokkaita voivat asettaa:

puolueet

äänioikeutetut, jotka ovat perustaneet valitsijyhdistyksen.

Vähintään kymmenen äänioikeutettua kunnan asukasta voi perustaa valitsijyhdistyksen. Kunnassa, jonka asukasluku on väestötietojärjestelmässä vuoden 2024 marraskuun 30. päivän päättyessä olevien tietojen mukaan enintään 1 500, saa valitsijyhdistyksen kuitenkin perustaa vähintään kolme äänioikeutettua kunnan asukasta, ja kunnassa, jonka asukasluku on yli 1 500, mutta enintään 2 000, saa valitsijyhdistyksen perustaa vähintään viisi äänioikeutettua kunnan asukasta (vaalilaki 150 §).

Puolueilla on oikeus yhtyä vaaliliitoksi sopimalla siitä keskenään. Valitsijyhdistyksillä on oikeus vastaavalla tavalla muodostaa yhteislistaa. Puolueella, vaaliliitolla tai yhteislistalla on oikeus asettaa kussakin kunnassa enintään valittavien valtuutettujen puolitoistakertainen määrä ehdokkaita (vaalilaki 147 §). Säännöstä on tulkittu siten, että kertolaskulla saatu luku pyöristetään alaspäin. Jos valtuutettuja valitaan esimerkiksi 13, ehdokkaita saa olla enintään 19. Sama henkilö voi samoissa vaaleissa olla vain yhden puolueen tai yhden valitsijyhdistyksen ehdokkaana (vaalilaki 148 §).

Kunnan keskusvaalilautakunnan on viimeistään 24.2.2025 pidettävässä kokouksessa päätettävä, kenelle, minä päivinä ja kellonaikoina sekä missä sille tarkoitetut ehdokashakemukset ja muut ehdokkaiden asettamista koskevat asiakirjat on annettava. Päätöksestä samoin kuin kunnassa valittavien valtuutettujen lukumäärästä on laadittava kuulutus. Kuulutus on annettava tiedoksi puolueiden ilmoittamille vaaliasiamiehille ja pantava nähtäväksi keskusvaalilautakunnan kokoushuoneistossa sekä julkaistava sillä tavoin kuin kunnan ilmoitukset saatetaan tiedoksi (vaalilaki 34 ja 145 §). Kuntalain 108 §:n mukaan kunnan ilmoitukset saatetaan tiedoksi julkaisemalla ne yleisessä tietoverkossa sekä tarpeen vaatiessa muulla kunnan päättämällä tavalla.

Puolueiden ja valitsijyhdistysten hakemukset ehdokaslistojen julkaisemisesta sekä ilmoitukset vaaliliitoista ja yhteislistoista on vaalilain 152 §:n mukaisesti annettava kunnan keskusvaalilautakunnalle viimeistään 4.3.2025 ennen klo 16.

Ehdokaslistojen julkaisemista koskevien hakemusten tarkastaminen tapahtuu 10.3.2025 pidettävässä keskusvaalilautakunnan kokouksessa. Jos ehdokashakemusta taikka ilmoitusta vaaliliitosta tai yhteislistasta ei ole annettu viranomaiselle määräaikana, se jätetään tutkimatta (vaalilaki 36 §). Ehdokkaiden järjestyksen määrittämisestä säädetään vaalilain 37 §:ssä.

Vaaliasiamiehillä on oikeus viimeistään 12.3.2025 ennen klo 16 tehdä huomautuksista johtuvat oikaisut sekä täydentää ehdokashakemusta ja siihen liitettyjä asiakirjoja (vaalilaki 38 §).

Ehdokaslistoja koskevat lopulliset ratkaisut tehdään vaalilain 39 §:n mukaisesti keskusvaalilautakunnan kokouksessa. Ne määräaikana perille toimitetut ehdokashakemukset sekä ilmoitukset vaaliliitosta ja yhteislistasta, joita vastaan huomautuksia ei ole tehty, on hyväksyttävä.

Ehdokaslistojen yhdistelmä laaditaan 13.3.2025 viimeistään kello 16 aloitettavassa kokouksessa (vaalilaki 41 §). Kunnan keskusvaalilautakunnan on yhdistelmän laatimisen jälkeen huolehdittava, että oikeusministeriön ylläpitämään valtakunnalliseen ehdokasrekisteriin merkitään jokaisesta ehdokkaasta

ehdokaslistojen yhdistelmässä olevat tiedot sekä henkilötunnus. Rekisterissä olevat tiedot ovat henkilötunnusta lukuun ottamatta julkisia.

Oikeusministeriö huolehtii, että valtakunnallisen ehdokasrekisterin tiedot toimitetaan paperitulosteena kuntien keskusvaalilautakunnille, vaalitoimikunnille ja kotimaan ennakoäänestyspaikkojen vaalitoimijoille sekä ulkoministeriölle jaettavaksi ennakoäänestyspaikkoihin. Äänestäjällä on siten mahdollisuus tutustua kotikuntansa ehdokkaisiin riippumatta siitä, missä hän äänestää ennakolta.

Ehdokastietojärjestelmä ja tuloslaskentajärjestelmä ovat erikseen kuntavaaleja ja aluevaaleja varten.

Ennakoäänestyspaikat ja vaalipäivän äänestyspaikat

Molemmilla vaaleilla on samat yleiset ennakoäänestyspaikat ja laitosaäänestyspaikat sekä vaalipäivän äänestyspaikat (vaalilaki 9 §). Äänestyspaikkoja ei siis aseteta erikseen kuntavaaleja ja erikseen aluevaaleja varten. Ulkomaan yleiset ennakoäänestyspaikat asetetaan valtioneuvoston asetuksella.

Kunnilla on vastuu **ennakoäänestyspaikoista**. Kunnanhallituksen on hyvissä ajoin ennen vaaleja päätettävä yleisten ennakoäänestyspaikkojen lukumäärästä ja sijainnista kunnassa. Vaalilain 9 §:n mukaan yleisiä ennakoäänestyspaikkoja on oltava jokaisessa kunnassa vähintään yksi, jollei erityisistä syistä muuta johdu. Äänioikeutettu voi äänestää valitsemassaan ennakoäänestyspaikassa eli ennakoäänestämistä ei ole sidottu kotikuntaan.

Ennakoäänestysjärjestelyillä voidaan vaikuttaa äänestysaktiivisuuteen, joten ennakoäänestyspaikkoja tulisi olla riittävästi kunnan eri osissa ja sellaisissa paikoissa, joissa äänestäjät muutenkin liikkuvat. Näin ennakkoon äänestäminen olisi mahdollisimman vaivatonta. Esimerkiksi kirjastot, yhteispalvelupisteet ja kauppakeskukset ovat suositeltavia paikkoja. Ennakoäänestys voidaan järjestää myös kunnassa kiertävässä autossa, esim. kirjastoautossa. Aikataulut täytyy tällöin laatia huolellisesti, jotta äänestysauto varmasti on ilmoitettuun aikaan ilmoitetussa paikassa.

Yleinen ennakoäänestyspaikka on avoinna kaikkina ennakoäänestyspäivinä, jollei kunnanhallitus erityisistä syistä määrää, että tietyt ennakoäänestyspaikat ovat avoinna vain joinakin ennakoäänestyspäivinä. Ainakin yhden ennakoäänestyspaikan olisi hyvä olla avoinna kaikkina ennakoäänestyksen seitsemänä päivänä.

Kunnanhallitus päättää yleisen ennakoäänestyspaikan päivittäisistä aukioloajoista. Arkipäivisin aukioloaika voi alkaa aikaisintaan kello 8 ja päättyä viimeistään kello 20. Lauantaisin ja sunnuntaisin vastaavat ajat ovat kello 9 ja 18.

Ennakoäänestyspaikkoja ovat myös sairaalat, ympärivuorokautista hoitoa antavat ja muut kunnanhallituksen päätöksellä määrätyt sosiaalihuollon toimintayksiköt sekä rangaistuslaitokset. Ennakoäänestys laitoksessa toimitetaan vähintään yhtenä ja enintään kahtena päivänä vaalitoimikunnan määrääminä aikoina. Laitosaäänestys on tarkoitettu hoito- ja muissa laitoksissa hoidettavana oleville tai muuten laitokseen otetuille henkilöille.

Kunnan keskusvaalilautakunnan on tiedotettava kunnan alueella olevista kotimaan yleisistä ennakoäänestyspaikoista ja niiden äänestysajoista sillä tavalla kuin kunnan ilmoitukset saatetaan tiedoksi. Erityisen tehokkaasti on tiedotettava yleisistä ennakoäänestyspaikoista, joissa ennakoäänestys on mahdollista vain tiettyinä aikoina. Jos ennakoäänestys järjestetään kunnassa kiertävässä autossa, on pysähdyspaikoista ja aikatauluista samaten tiedotettava erityisen tehokkaasti.

Oikeusministeriön vaaliohjeet täsmentävät laissa määrättyjä menettelytapoja vaaleissa. Ohjeissa muun muassa selostetaan asioita, joihin kunnanhallituksen tulee kiinnittää huomiota määrätessään yleisiä ennakoäänestyspaikkoja.

Kunnanhallituksen on myös hyvissä ajoin määrättävä äänestysalueen **vaalipäivän äänestyspaikat**. Erityisistä syistä äänestyspaikka voidaan sijoittaa äänestysalueen tai kunnan ulkopuolelle, jollei siitä aiheudu äänestäjille kohtuutonta haittaa (vaalilaki 9.3 §).

Lisäksi ennakoäänestys voidaan vaalilaissa säädetyin edellytyksin järjestää äänestäjän kotona (kotiäänestys). Kotiäänestyksessä ennakoäänestys toimitetaan äänestäjille erikseen ilmoitettuna aikana kello 9–20 välillä.

Vaalien turvallisuusjärjestelyissä ja -suunnitelmissa on syytä huomioida myös varautuminen poikkeuksellisiin tilanteisiin. Kuntaliiton suositus varautumisesta ja turvallisuudesta äänestyspaikoilla on lähetetty kuntiin 21.12.2023.

Äänestyspaikkojen esteettömyys, vammaisten osallistumismahdollisuudet ja vaalisalaisuuden toteutuminen

Oikeusministeriön vaaliohjeet täsmentävät laissa määrättyjä menettelytapoja vaaleissa. Ohjeissa kerrotaan muun muassa äänestyspaikkojen esteettömyydestä huolehtimisesta.

Eduskunnan oikeusasiamies on tehnyt ennalta ilmoittamattomia tarkastuksia yleisissä vaaleissa äänestyspaikoille. Tarkastuksissa eduskunnan oikeusasiamies on selvittänyt vaalisalaisuuden turvaamista, äänestysjärjestelyjä sekä äänestyspaikkojen esteettömyyttä ja saavutettavuutta. Viimeksi näitä ennalta ilmoittamattomia tarkastuksia on tehty vuosina 2021 ja 2023. Vuoden 2023 eduskuntavaalien tarkastuksissa todettiin:

"Esteettömyydessä havaittiin puutteita. Osaan yleisistä äänestyspaikoista ei ollut mahdollista päästä sisään pyörätuolilla omatoimisesti. Pääasiassa yleisillä ennakköäänestyspaikoilla järjestelyt olivat kunnossa."

Tarkastuksissa havaittiin myös, että esteettömien äänestyskoppien- tai paikkojen puute saattoi vaarantaa vaalisalaisuuden säilymistä.

Tarkastuspöytäkirjat [Ennalta ilmoittamattomat tarkastukset eräissä eduskuntavaalien ennakköäänestyspaikoissa Raisiossa, Turussa, Kaarinassa, Paimiossa ja Salossa 23.3.2023 \(oikeusasiamies.fi\)](#) ja [Ennalta ilmoittamattomat tarkastukset eräissä eduskuntavaalien laitosaänestyspaikoissa Hyvinkäällä \(kehitysvammaisten asumisyksikkö\), Nurmijärvellä \(mielenterveys- ja päihdehuollon asumisyksikkö\) ja Espoossa \(vanhustenhuollon asumisyksikkö\) \(oikeusasiamies.fi\)](#) on julkaistu verkkosivulla osoitteessa [Oikeusasiamies](#)

Vaalirahoitus

[Laissa ehdokkaan vaalirahoituksesta](#) (273/2009) säädetään ehdokkaan vaalirahoituksesta ja sen ilmoittamisesta muun muassa kuntavaaleissa ja aluevaaleissa. Lain tarkoituksena on lisätä vaalirahoituksen avoimuutta ja tietoa ehdokkaiden mahdollisista sidonnaisuuksista sekä rajoittaa ehdokkaiden vaalikampanjoiden kulujen kasvua. [Puoluelaisissa](#) (10/1969) säädetään puolueiden rahoituksesta.

Vaalirahoituksella tarkoitetaan rahoitusta, jolla katetaan ehdokkaan vaalikampanjan ne kulut, jotka ovat aiheutuneet **aikavälillä kuusi kuukautta ennen vaalipäivää ja kaksi viikkoa vaalipäivän jälkeen**, riippumatta siitä, milloin nämä kulut maksetaan.

Ehdokkaan vaalirahoitus voi koostua:

1. ehdokkaan omista varoista ja ehdokkaan ottamista lainoista,
2. ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän tai muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön saamasta tuesta ja
3. muusta tuesta.

Vaalirahoitukseen kuuluvaksi tueksi luetaan rahana, tavarana, palveluna tai muulla vastaavalla tavalla saadut suoritukset. Tukena ei kuitenkaan pidetä tavanomaista talkootyötä eikä tavanomaisia ilmaisupalveluja. Vaalirahoitusta koskevat tiedot ilmoitetaan bruttomääräisinä. Tuki, jota ei ole annettu rahana, arvioidaan ja ilmoitetaan rahamääräisenä.

Ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän ja muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön samalta tukijalta saamat suoritukset lasketaan yhteen ja ilmoitetaan yhtenä tukena.

Ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä ja muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö eivät saa **kuntavaaleissa** vastaanottaa suoraan tai välillisesti samalta tukijalta enempää tukea kuin arvoltaan **3 000 euroa** (aluevaaleissa 6 000 euroa). Tuki puoluelaisissa tarkoitettulta puolueelta tai puolueyhdistykseltä voi kuitenkin olla tätä suurempi, jollei se sisällä mainittua rahamäärää enempää muulta tukijalta välitettävää tukea. Ulkomaista tukea saa vastaanottaa vain yksityishenkilöiltä sekä ehdokkaan aatesuuntaa edustavilta kansainvälisiltä yhteisöiltä ja säätiöiltä.

Sellaista tukea, jonka antajaa ei voida selvittää, ei saa vastaanottaa, jollei kysymys ole tavanomaisesta keräystoiminnasta saadusta tuesta.

Kuntalain 19 §:n 2 momentin mukaan **valtuustoryhmien toimintaedellytyksien parantamiseksi** kunta voi taloudellisesti tukea valtuustoryhmien sisäistä toimintaa sekä toimenpiteitä, joilla valtuustoryhmät edistävät kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Lainkohta näyttäisi sinänsä mahdollistavan esimerkiksi valtuustoryhmän toiminnasta ja kannoista tiedottamisen tai näihin aiheisiin liittyvien keskustelutilaisuuksien järjestämisen, ellei kunta ole oman tukensa osalta määrännyt tai ohjeistanut siitä laissa säädettyä tiukemmin. Lainkohdassa itsessään ei myöskään ole suljettu tuettavan

toiminnan ulkopuolelle mitään ajankohtia, esimerkiksi joidenkin vaalien kampanja-aikoja. Toisaalta lainkohta ei mahdollista kyseessä olevan kunnan tuen käyttämistä ehdokkaiden vaalikampanjoiden tukemiseen missään vaaleissa.

Kunnalle on asetettu velvollisuus yksilöidä tukea myöntäessään sen käyttötarkoitus (kuntalaki 19.2 §). Kunnan mahdollisuuksia asettaa myöntämälleen tuelle tarpeelliseksi katsomiaan ehtoja tai antaa sen käytöstä tarkempia ohjeita ei ole rajoitettu. Tuen määrä valtuustoryhmittäin on ilmoitettava kunnan tilinpäätöksessä.

Vaalikampanjaan ei ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain 4 §:n 4 momentin mukaan saa vastaanottaa tukea valtiolta, hyvinvointialueelta, hyvinvointiyhtymältä, kunnalta, kuntayhtymältä, valtion, hyvinvointialueen tai kunnan liikelaitokselta, julkisoikeudelliselta yhdistykseltä, laitokselta tai säätiöltä eikä kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettulla tavalla valtion, hyvinvointialueen tai kunnan määräysvallassa olevalta yhtiöltä, jollei kysymys ole tavanomaisesta vieraanvaraisuudesta. Kunnan valtuustoryhmän tuen käyttäminen sellaisten tilaisuuksien järjestämiseen tai sellaiseen mainontaan, jotka muodostuisivat osaksi yksittäisen ehdokkaan kampanjaa, on kiellettyä. Jos tuki kulkee jonkin muun tahon kautta ehdokkaan kampanjaan, se muodostuu välitetyksi tueksi ja näin sitä koskevat samat rajoitukset kuin suoraa tukea.

Vaalikampanjaan kuuluvasta tai sitä tukemaan tarkoitettusta maksullisesta mainoksesta on **käytävä ilmi mainoksen maksaja**. Yksityishenkilön nimeä ei saa kuitenkaan julkistaa ilman hänen nimenomaista suostumustaan, jos hänen maksamansa mainoksen arvo on kuntavaaleissa pienempi kuin 800 euroa (aluevaaleissa pienempi kuin 1 500 euroa). **Lue lisää.**

Ilmoitusvelvollisia ovat kuntavaaleissa valtuutetuksi ja varavaltuutetuksi valitut (aluevaaleissa aluevaltuutetuksi ja varavaltuutetuksi valitut). Ehdokas, joka on ollut ehdolla samanaikaisesti sekä kuntavaaleissa että aluevaaleissa, mutta tullut valituksi vain toisessa näistä vaaleista, on ilmoitusvelvollinen molempien vaalien vaalirahoituksesta. Siten esimerkiksi kunnan varavaltuutetuksi valittu ehdokas, joka oli ollut ehdokkaana myös aluevaaleissa, mutta ei tullut valituksi niissä vaaleissa, joutuu tekemään vaalirahoitusilmoituksen koskien sekä kuntavaalikampanjaansa että aluevaalikampanjaansa.

Vaalikampanjassa ilmoitettavista tiedoista säädetään ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain 6 §:ssä. Ilmoitusvelvollinen vastaa ilmoituksensa sisällöstä (laki ehdokkaan vaalirahoituksesta 7 §).

Vaalirahoitusilmoitus tehdään valtioneuvoston tarkastusvirastolle kahden kuukauden kuluessa vaalien tuloksen vahvistamisesta eli viimeistään 16.6.2025. Vaalirahoitusilmoitus tehdään ensisijaisesti vaali- ja puoluerahoitusvalvonnan sähköisessä **asiointipalvelussa**. Ilmoituksen voi tehdä myös valtioneuvoston tarkastusviraston vahvistamalla lomakkeella. Valtioneuvoston tarkastusvirasto valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista.

Jokainen ehdokas voi osaltaan lisätä vaalirahoituksen läpinäkyvyyttä toimittamalla valtioneuvoston tarkastusvirastolle aikaisintaan 31. päivänä ennen vaalipäivää vapaaehtoisen **ennakkoilmoituksen**, joka sisältää suunnitelman vaalirahoituksesta ja vaalikampanjan kuluista. Ehdokas voi sisällyttää ennakkoilmoitukseen lisäksi tiedot esimerkiksi jo toteutuneesta rahoituksesta tai sitoutumisestaan puolueiden vapaaehtoiseen kampanjakattoon. Ennakkoilmoitus tehdään valtioneuvoston tarkastusviraston vahvistamalla lomakkeella, ensisijaisesti vaali- ja puoluerahoitusvalvonnan **asiointipalvelussa**.

Valtioneuvoston tarkastusvirasto ylläpitää vaalirahoituksen **ilmoitusrekisteriä**, johon tallennetaan vaalirahoitusilmoituksiin ja ennakkoilmoituksiin (aluevaaleissa myös jälki-ilmoituksiin) sisältyvät tiedot. Tiedot ovat julkisia. Ilmoitukset julkistetaan vaali- ja puoluerahoitusvalvonnan verkkosivuilla.

Lisätietoa: <https://www.vaalirahoitusvalvonta.fi/fi/index.html>.

Verohallinto on antanut **ohjeen vaaliavustusten ja vaalimenojen käsittelystä verotuksessa**.

Vaalien ulkomainonta

Tässä yleiskirjeessä ohjeistetaan vaalien ulkomainontaa kunnan omistuksessa ja hallinnassa olevilla alueilla. Mainontaa maanteiden varsilla ja asemakaava-alueiden ulkopuolella sekä valtion liikenneväylien varsilla sääntelee **laki liikennejärjestelmästä ja maanteista** (503/2005). Liikenne- ja viestintävirasto (Traficom) on antanut **tienvarsimainontaa ja -ilmoittelua koskevan määräyksen**.

Kunnalla ei ole lakisäätteisiä velvollisuuksia vaalimainonnan järjestämisessä. Kunnallinen vaalimainontakäytäntö on perustunut kuntien keskusjärjestöjen suositukseen ja sitä on noudatettu 1970-luvulta lähtien. Perusteena suositukselle on aikanaan ollut vaalimainonnan yhdenmukaistamisen tarve, kaupunki- ja maisemakuvalliset syyt sekä ympäristön siisteys. Vaalimainonnasta on muodostunut perinne, jolla voidaan katsoa olevan edelleen **tiedotusarvoa**. Kansalaiset ovat tottuneet siihen, että vaalien yhteydessä käytetään tällaista mainontaa.

Kuntalaisten **osallisuuden edistämiseen** on kunnilla monia mahdollisuuksia. Osa niistä on lakisääteisiä kuntalaisten osallistumisoikeuksia, osa kuntien itsensä kehittämiä ja vapaaehtoisesti toteuttamia. Kunnat ovat perinteisesti tarjonneet puolueille ja valitsijayhdistyksille mahdollisuuden vaalien ehdokasjulistneiden esillepanoon niille varatuissa telineissä. Ensimmäisissä aluevaaleissa kunnat hyväksyivät erikseen aluevaalien ulkomainonnan toteutettavaksi keskitetysti kunnan hallinnassa olevilla alueilla. Suositeltavaa on toimia näin myös samanaikaisesti toteutettavissa kunta- ja aluevaaleissa.

Kunnalliseen vaalimainontaan liittyvät laillisuuskytymykset koskevat yleensä yhdenvertaisuusperiaatteen noudattamista eli tasapuolisuutta mainospaikkojen jaossa.

Ulkomainospaikkoja valittaessa on otettava huomioon vaalilain säännökset, jotka edellyttävät, että vaalimainoksia ei sijoiteta ennakoäänestys- tai äänestyspaikalle ja niiden läheisyyteen siten, että niiden voitaisiin katsoa vaikuttavan äänestäjien vaalivapauteen. Lähtökohtana voidaan pitää sitä, etteivät vaalimainokset näy vaalihuoneistoon taikka sen sisäänkäyntiin.

Vaalimainonnassa on lisäksi huomioitava järjestyslain (612/2003) 6 §:ssä ja tieliikennelain (729/2018) 73 §:ssä säädetyt kiellot. Yleistä järjestystä ja turvallisuutta vaarantavan häikäisevän tai harhauttavan valon taikka liikenteenohjauslaitetta muistuttavan tai muuten turvallisuutta vaarantavan mainoksen käyttäminen on kielletty. Tielle tai sen välittömään läheisyyteen ei saa asettaa kilpeä, merkintää tai laitetta, joka voidaan sekoittaa liikenteenohjauslaitteeseen tai joka voi heikentää sen näkyvyyttä tai tehokkuutta, häikäistä tienkäyttäjiä tai häiritä heidän tarkkaavaisuuttaan. Poliisi tai se, jolla on oikeus asettaa liikenteenohjauslaite, voi poistaa lainvastaisesti asetetun laitteen.

Ulkomainontakunnan luvanvaraisilla alueilla

Vaalien ulkomainonta alueilla, jotka ovat kunnan määräämisvallassa, suositetaan aloitettavaksi viikkoa ennen ennakoäänestyksen alkua eli 26.3.2025 alkaen. Mainokset suositellaan poistettaviksi kunnan luvanvaraisilta alueilta viikon kuluessa vaalien päättymisestä.

Suositus koskee:

1. Kunnan vaalimainoskehikkojen sijoittelua kunnan omistuksessa ja hallinnassa olevilla alueilla sekä yksityisillä alueilla, joista kunta ja alueen omistaja tai haltija ovat erikseen sopineet.
2. Jos kunta ei käytä vaalimainoskehikkoja, kunnan määrittelemiä vaalimainontapaikkoja kunnan omistuksessa ja hallinnassa olevilla alueilla, kuten katualueilla.

Kunnan vaalimainoskehikkojen sijoittelussa kullekin ehdokkaita asettaneelle ryhmälle tulevan julistetilan sijainti, luettuna vasemmalta oikealle, tulisi määräytyä samassa järjestyksessä kuin ehdokaslistojen yhdistelmässä. Jotta tyhjiä mainospaikkoja ei jäisi, ehdokkaita asettaneilta ryhmiltä voidaan tiedustella, tulevatko he käyttämään mainospaikkoja ja edellyttää vastausta tiettyyn päivämäärään mennessä uhalla, että vaalimainospaikkoja ei heille varata. Ryhmiltä voidaan myös vaatia kirjallinen ilmoitus tai sitoumus vaalimainospaikkojen käyttämisestä. Edellä kuvattu menettely täyttää myös yhdenvertaisuusperiaatteen vaatimukset. Jos tyhjiä paikkoja kuitenkin jää, niitä voidaan käyttää yleiseen vaalitiedottamiseen.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on ratkaisussaan 27.2.2004 (1175/4/03) katsonut, että kaupungin menettely, jossa ulkovaalimainospaikat jaettiin puolueiden ja ehdokkaita asettaneiden ryhmien kesken niiden edellisissä vaaleissa saaman kannatuksen perusteella suhteellisesti siten, että osa puolueista on saanut mainostilaa enemmän kuin toiset, on loukannut yhdenvertaisen ja tasapuolisen kohtelun vaatimusta.

Kuntien on syytä saattaa mainonnan aloittamisen ajankohta sekä vaalien ulkomainonnasta kunnassa vastaavien henkilöiden nimet ja yhteystiedot vaaleihin osallistuvien puolueiden, yhteislistojen ja valitsijayhdistysten tietoon. Esimerkiksi puolueiden kohdalla ilmoitus on syytä tehdä niiden paikallisosastoille.

Kunnan vaalimainospaikkojen maksullisuus

Vaalien ulkomainonnan järjestäminen kunnan omistuksessa ja hallinnassa olevilla alueilla on kunnan vapaasti järjestettävissä, joten kukin kunta ratkaisee paikallisista lähtökohdista vaalimainospaikkojen maksullisuuden. Maksullisuuteen vaikuttavat kustannusten suuruus, aiemmin omaksuttu käytäntö ja sen sujuvuus, palvelun taso, mainoskehikkojen laatu, kuka huolehtii vaalimainoskehikkojen pystytyksestä ja purkamisesta jne.

Olennaista on, että

kaikki ehdokkaita asettaneet ryhmät voivat varata saman määrän mainospaikkoja,

jos maksuja peritään, maksuilla katetaan määritellyt kunnalle aiheutuvat kustannukset ja

maksut ovat samansuuruiset kaikille mainospaikoja varanneille ryhmille.

Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä 2005:62 oli arvioitavana eduskuntavaalien keskitetty vaalimainonta kaupungin alueilla sekä vaalimainoksista huolehtimisesta perittävä maksu. KHO katsoi, että ulkovaalimainonnan keskitetty järjestäminen kuului kunnan toimialaan. Korvauksen periminen vaalitelineiden pystyttämisestä ja hoitamisesta aiheutuneiden kustannusten kattamiseksi ei ollut lainvastaista.

Kaupunginhallituksen hyväksymissä vaalimainonnan yleisohjeissa määritellyllä ruutukaava-alueella oli kielletty muu kuin kaupungin keskitetysti hoitama vaalimainonta. KHO totesi, että kaupungilla on lähtökohtaisesti oikeus itse päättää, miten sen omistamia ja hallitsemia alueita käytetään mainonnassa. Päätöksellä ei ole rajoitettu mahdollisuutta mainostaa yksityisten omistamilla tai hallitsemilla alueilla. Yleisen järjestyksen, turvallisuuden ja viihtyisyyden vaatimukset huomioon ottaen kaupunki on voinut päättää, että vaalimainonta järjestetään päätöksessä tarkoitettuun tavoin keskitetysti. Keskitetyn vaalimainonnan vaikutukset sananvapauden käyttämiseen eivät ole suhteettomia mainittuihin päämääriin nähden.

Puolueilta ja valitsijayhdistyksiltä oli päätetty periä 840 euron suuruinen korvaus mainosten liimaamisesta, paikalleen asettamisesta, huoltamisesta ja poistamisesta. Maksu kattoi kaikki kaupungin alueelle pystytettävät 50 mainoskehikkoa sekä kaupungin silloille pystytettävät 24 mainoskehikkoa. KHO totesi, että vaalimainoksista huolehtimisesta perittävä maksu on määrätty työstä aiheutuneiden kustannusten perusteella. Kaupunginhallitus on voinut toimivaltansa rajoissa päättää periä tehtävän hoitamisesta maksun, vaikka laissa ei ole säädetty tällaisesta tehtävästä kannettavasta maksusta. Puolueilla ja valitsijayhdistyksillä on vaalimainonnassaan käytettävissä muitakin tiedotuskanavia kuin ulkomainonta. Em. maksun periminen ei rajoita sananvapautta sitä koskevien säännösten ja määräysten vastaisella tavalla. Päätös ei myöskään loukkaa yhdenvertaisen kohtelun periaatetta.

Kunta ei voi määrätä muiden kuin omistuksessaan ja hallinnassaan olevien alueiden vaalimainontapaikoista. Jos kunnan vaalimainoskehikkoja sijoitetaan myös yksityisille alueille, kunnan on saatava omistajan tai haltijan suostumus kehikkojen sijoittamiseen. Jos kunta ei käytä vaalimainoskehikkoja, sen tulisi kuitenkin määritellä vaalimainontapaikat määräysvallassaan olevilla alueille.

Tienvarsimainonta ja -ilmoittelu

Tienvarsimainontaa ja -ilmoittelua koskevat liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain (503/2005) 52 ja 52 a §.

Liikenne- ja viestintävirasto (Traficom) on antanut määräyksen tienvarsimainonnasta ja -ilmoittelusta. Traficom ohjeistaa vaalimainontaa maanteiden varsilla ja asemakaava-alueiden ulkopuolella sekä asemakaava-alueella maankäyttö- ja rakennuslain, 11.2025 alkaen alueidenkäyttölain, 83 §:n 4 momentissa tarkoitettulla liikennealueella, esimerkiksi kuntien taajamien läpi menevien maanteiden varrella (valtion liikenneväylien varrella).

Mainokset saa asettaa paikalleen **aikaisintaan kuukausi ennen vaalipäivää**, ja ne tulee kerätä pois viimeistään viikon kuluttua vaalien päättymisestä.

Traficomien määräyksen mukaan maantien tiealueelle sijoitettava tilapäinen ilmoitus:

saa olla leveydeltään tai korkeudeltaan enintään 120 senttimetriä ja enimmäiskoko 1 neliömetri

ei saa sisältää tieliikenneasetuksen mukaisten liikennemerkkien sisältöä, tunnuksia tai väriskaalaa taikka muistuttaa liikennemerkeissä käytettäviä muotoja

ei saa häikäistä eikä siinä saa olla heijastavaa materiaalia tai pintoja

ei saa olla valaistu tai itsevalaiseva.

Traficomien määräyksessä on ohjeistettu myös muun muassa tilapäisen ilmoituksen sijoittamisesta ja kiinnittämisestä.

ELY-keskus valvoo alueellisesti vaalimainosten sijoittelua maanteillä, [Asiointi ja yhteystiedot - ely - ELY-keskus](#)

Lisätiedot: [Kuntaliiton neuvontapyyntölomake](#) (Kuntaliitto.fi)

SUOMEN KUNTALIITTO

Juha Myllymäki
lakiasianjohtaja

Katriina Martikainen
juristi

Kuntaliiton asiantuntijat, jotka voivat kertoa lisää

Katriina Martikainen

Juristi

Lakiyksikkö, Hallintojuristit

Vastuualueet

kuntalaki ja yleinen kunnallisoikeus

päätöksenteko ja muutoksenhaku

julkisuus

kuntavaalit

